

6. Quicumque scientiam contingere cupit, si relicta veritate artium, reliquis se implicare voluerit, materiam laboris, ut ita dicam, infinitam plurimamque inueniet, et fructum exiguum: qua propter mihi videtur primum operam dandum esse artibus, ubi fundamenta sunt omnium, et pura simplexque veritas aperitur: et ideo errant, qui relictis artibus, quasdam sibi scientias eligunt, in quibus, se posse fieri perfectos putant. *Hugo in didasc. lib. 5.*

7. In philosophis enim fuit venerabilis imago virtutis, dum sine fide et dilectione virtutis substantia esse non possit: et utinam inquit, inueniatur in nobis, qui virtutis imaginem teneat. Quis enim umbras virtutum induit, quibus videmus floruisse gentiles? Quis enim Themistoclis diligentiam, Frontonis gravitatem, Socratis continentiam, Fabricii fidem, pudicitiam Scipionis, longanimitatem Ulyssis, Catonis pietatem imitatur? qui quasi quaedam seculorum suorum sidera splenduerunt, tempora sua illustrantes? Sed quia Christum non cognoverunt, in cogitationibus suis superbia tumescentes, vera humilitate carentes, humanam gloriam appetentes, et seipsos esse sapientes aestimantes et dicentes, stulti facti sunt ad Romanos. *Ibidem.*

8. O felicia antiquorum tempora, in quibus ipsi imperatores mundum, regentes seipsos philosophia dederunt, ut patuit de Alexandro Macedone, de Julio Cesare, de Ptolemæo rege. Cujuslibet enim regni gloria crevit in immensum: quamdiu artium liberatum studia in ipso floruerunt. Victoria enim militiae, et gloria, et philosophia simul creverunt. Es merito, quia philosophia vera docet juste et recte regnare. *Per me enim reges regnant, ait Sapientia. Ibidem. et scribit Alexa. de naturis rerum.*

9. Pisces fortasse philosophos vocat, qui hujus mundi naturam erratica curiositate pertractant: nam sicut illi posita fronte itinera sibi resecant, pelagi inundatione confusa, ita et isti capite demisso venas rerum ratione humana assiduo labore perquirunt. *Cass. super ill. Psalm. Volucres caeli et pisces maris.*

10. Astrologiam sacrilegam summa intentione fugiamus, quam etiam nobilium philosophorum judicia damnauerunt. *Cass. super Psal. 70.*

11. Ubi se in Astrologiae partem labilis error infuderit, et vitas mortalium decursu stellarum pulaverit colligendas, tunc abominandi, tunc potius caeci, quum se aestimant praevidere, quæ Creator nobis utiliter decrevit abscondere. *Cass. super ill. Psalm. Approping. sibi.*

12. Philosophia est disciplina, omnium rerum divinarum et humanarum rationes investigans. *Tull. in lib. de universal.*

13. O Philosophia dux vitæ, o virtutis indagatrix expultrixque vitiorum: tu inventrix legum, tu magistra morum et disciplinae fuisti. *Ibidem.*

14. * Cum tota Philosophia fructifera et fructuosa, nec ulla pars ejus inculta ac deserta sit: tum nullus in ea feracior locus, nec uberior, quam de officiis, à quibus constanter honesteque vivendi præcepta ducuntur. *Tull. 5. Offi.*

15. * Est laudatarum artium omnium procreatrix et quasi parens ea, quam Græci Philosophiam vocant. *Ibidem. 2. de Orat.*

17. Philosophia nihil aliud est, si recte interpretari volumus, quam studium sapientiae. *Ibidem. 2. Offic.*

18. * Cultus animi, Philosophia est, quæ extrahit vitia radicitus, et præparat animos ad status accipiendos. *Idem. 2. Tusc.*

19. Epitetus Philosophus ajebat, literas atque doctrinas philosophiæ cum in hominem falsum atque degenerem tanquam in vas impurum atque pollutum influxissent, veterari, mutari, corrumpi, et ruinam fieri: et inquit tandem, nonnullos pecuniæ cupidos, gloria illectos, libidinum servos, ut cum qualitate pugnet oratio. Reprehensibile enim apud philosophos fuit, profiteri vitam philosophicam, et tamen non vivere secundum eam. *Aul. Gel. lib. 17.*

20. Nomen Philosophi à Pythagora ortum habuit, qui interrogatus quid profiteretur, verecundo nomine

id est, amatorem sapientiæ se esse respondit: quoniam sapientem profiteri arrogantissimum videbatur: ita deinceps posteris placuit, ut quantumcumque quis sibi vel aliis in sapientia excellere videretur, non nisi philosophus vocaretur. *Isid. lib. 4. Etymol.*

31. Nunquam in tantum convalescet nequitia, nunquam sic contra virtutes conjurabitur, ut non philosophiæ nomen venerabile et sacrum maneat. *Senec. 14. epist.*

32. Tandiu liberalibus artibus immorandum est, quamdiu animus agere melius non potest rudimenta sunt, non opera: sunt autem liberalia dicta, quia libero digna. *Sen. 19. ep.*

33. Sic discamus, ut quæ fuerunt verba sint opera. Nullos autem pejus mereri de omnibus mortalibus judico, quam qui philosophiam, velut quoddam artificium venale discernunt: quia aliter vivunt, quam vendendum esse præcipiunt. *Sen. 18. ep.*

34. Utinam quemadmodum universa mundi facies in conspectum venit ita philosophia toto nobis possit occurrere simillimum mundo spectaculum: profecto omnes mortales in admirationem sui raperet, relictis his, quæ nunc magna magnorum ignorantia credimus. *Ibidem.*

35. Facere docet philosophia, non dicere, et hoc exigat, ut ad legem suam quisque vivat, ne orationi vita dissentiat, ut verbis opera concordent. *Sen. 20. epi.*

36. Hoc enim turpissimum est, quod nobis obijci solet: verba philosophiæ, non opera nos tractare. *Sen. 24. epi.*

Vide etiam in tit. Curiositas, núm. 26, 34, 35, 40, in tit. Doctrina, núm. 35. in tit. Fides, núm. 12. in tit. Paupertas, núm. 34. in tit. Relinquere, núm. 12. in tit. Studium, núm. 33.

PIETAS.

1. Penes Deum nec pietas sine justitia est, neque

sine pietate justitia, nec sine pietate cœlesti sensus, sine bonitate æquitas, sine æquitate bonitas non habetur. Virtutes si separatae sunt, dilabuntur. Æquitas sine bonitate, sævitia est, et justitia sine pietate, crudelitas est. *Pet. Chrys. in serm. 148. de gener. Christi.*

2. Pietas amica parentibus, grata Deo, Dominum conciliat, necessitudines fovet: Dei cultura, merces parentum, filiorum stipendium. Pietas inquam, justorum tribunal, egenorum portus, miserorum suffragium, indulgentia peccatorum. *Ambr. super Beati immacul.*

3. Sæpe flectit humilitas, quod nec virtus potuit superare, nec ratio. *Ambr. in quadam epist.*

4. Necessitudini generis divini religionis pietas antefertur. Nulla enim merces Deo melior, quam ea, quæ habet pietatis munera. *Amb. in lib. de viduis.*

5. Volens discipulus reverti domum, et suis omnia renunciare, magistri voce prohibetur, sepultura patri non datur, et pietatis genus est, impium esse pro domino. *Hieron. in epist. ad Marc.*

6. Clades in suos, pietas in Deum est. Nemo pietatem debet anteferre religioni qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. *Hier. in epist. ad Paulum.*

7. Ordinate in me charitatem. In canticis. Rectus ordo est, post Deum, amare patrem et amicos. Si tamen necessitas venit, ut utrumque servari non possit, odium in suos, pietas est in Deum. *Ibidem.*

8. Ille bene agit, quæ pia sunt, qui scit prius servare quæ justa sunt: ut collatus in proximos rivus misericordiæ de justitiæ fonte ducatur. *Greg. lib. mor.*

9. Sunt nonnulli, qui pietatis suæ viscera tendere usque ad incognitos nesciunt, sed solum, quos per assiduitatem notitiæ didicerunt, miserentur: apud quos plus familiaritas quam natura valet, dom quibusdam necessaria, non quia homines, sed quia noti sunt, largiuntur. *Ibidem.*

10. Beneficium debet exhiberi per pietatem, et bonum verbum tribui per humilitatem. *Ibidem.*

11. Pensemus, si possumus, dispensationem supernæ pietatis: stantibus, si ceciderint, minatur pœnam: lapsis vero, ut surgere appetant, promittit misericordiam: considerantes namque quod justus est, nolite negligere peccata vestra, considerantes quod pius est, nolite desperare. *Gregor. in quadam hom.*

12. Nulla est scientia, si utilitatem pietatis non habet: et valde inutilis est pietas, si scientiæ discretionem caret. *Gregor. lib. moral.*

13. O clementissima pietas, quæ non sua desinit largiri beneficia, non solum ubi nullum invenit meritum, sed plurimum etiam, ubi totum videtur contrarium. *Bernard. in quadam epist.*

14. Pietas est ex benignæ mentis dulcedine grata omnibus auxiliatrix, affectio et divini cultus religiosa devotio. *Hug. in lib. de clau. animæ.*

15. Hæc enim est perfecta pietas, quæ ante quam flectatur precibus, novit considerare fatigatos. *Cass. lib. 4. epist.*

16. Pietas est, per quam sanguine junctis patriæque benevolis officium, et diligens tribuitur cultus. *Tull. in sua Rhetor.*

17. Pietate erga deos sublata, fides etiam ac societas generis humani, una excellentissima virtus justitia tollatur necesse est. *Cicero. 2. de Natur. Deor.*

18. Eximia ciconiis inest pietas: nam quantum temporis impenderunt sætibus educandis, tantum et ipsæ a pullis invicem aluntur. *Solin. in lib. de mirac. mundi.*

19. Leonum clementiæ indicia multa sunt, prostratis parcunt, in viros potius, quam in fœminas sæviunt, infantes non nisi magna fame perimunt, nec a misericordia superaatur. *Ibidem.*

Vide etiam in tit. Beneficencia, núm. 8. in tit. Charitas, núm. 15. in tit. Devotio, núm. 11. in tit. Eleemosyna, núm. 2. in tit. Relinquere, núm. 7, 11.

POTESTAS.

1. Acrius divitibus, quam pauperibus invidetur,

et non inopes, sed locupletes inquietat infestatio sæva latronum. Plus duces et principes, quam milites ab hostibus appetuntur in pugna, et violentius propulsantur ventis et turbinibus culmina quæcumque sunt altiora, ideo magnopere, quo plus cæteris unusquisque potest, sciat esse sibi metuendum. *August. lib. 5. de sing. cleric.*

2. Oplandum est itaque, ut potestas non detur nisi contra vitium, propter quæ vincenda potentes nolunt esse homines, et volunt propter vincendos homines, ut quid hoc? nisi ut vere victi, falso vincant: nec sic sint veritate, sed opinione victores. Hanc igitur potentiam plane optet unusquisque atque appetat, ut potens sit in seipso, et miro modo adversus seipsum pro seipso. *August. lib. 5. de Trinit.*

3. Quamvis quolibet in loco positi, cogitando, loquendo, agendo, peccemus, tunc tamen per ria hæc animus effrenatius capitur, quum mundi hujus prosperitate subleatur: nam quum præire potestate se cæteros conspicit, et quum auctoritati vocis a nullo resistitur, lingua licentius per abrupta disfrænatur: quumque facere quodlibet licet, iuste sibi omne æstimari licere quodlibet. *Gregor. in mor.*

4. Cogitatio si assidue mentem excoquit, omnem superbiæ tumorem premit et potestatem acceptam non honorem, sed onus æstimari facit. *Ibidem.*

5. Potestas namque quum habetur, et cogitanda est ad utilitatem, et dissimulanda propter timorem: quatenus qui utitur, ut prodesse debeat, posse se nesciat. *Ibidem.*

6. Tunc solum potestas bene geritur, quum non amando, sed timendo retinetur quæ ut ministrari recte valeat, oportet primum, ut hanc non cupiditas, sed necessitas imponat. *Ibidem.*

7. Bona est ordine suo potentia, sed cuncta regentis indiget vita. *Ibidem.*

8. Summum in regibus bonum est justitiam colere, ac sua unicuique jura servare et in subjectos non sævire, non sinere, quod potestatis est fieri, sed quod æquum est, custodiri. *Greg. in re.*

9. Beatus David ita erat in potestate positus, tanquam omnibus ipse esset subjectus, et in solio regali erat, ut vinculus in carcere, et in purpura quasi in cilicio jacebat cinere conspersus, et corde compunctus. Aula regalis erat ei tanquam eremi vastissima solitudo. *Chrys. in lib. de comp.*

10. Qui potestatem non cupit adipisci, nec ereptionem ulique ejus veretur: atque non metuens cuncta, quæ cum ea fiducia et libertate, quæ Christiano convenit, exequetur: nam qui metuunt, et ne deponantur tremunt, amaram sustinent servitutem, et quæ malis redundet innumeris: atque tam Deum, quam homines frequenter coguntur offendere. *Chry. in suo dialo. lib. 5.*

11. Sicut potentes potenter tormenta patiuntur: sic et justitiæ præmiis fruuntur plenius, si recte exercuerint potestatem: et tantam in futuro præ subditis habebunt gloriam, quanta virtute eos, in magna delinquendi licentia, præcesserunt. *Chr. lib. de curi. nug.*

12. Semper enim grandis potestas majori timori subjecta est, sicut ramos arborum in excelso positurum, etiam si levis aura flaverit movet: sic et sublimes in culmine dignitatum existentes: etiam levis nuntii fama conturbat: humiles autem sic in convalle plurimumque in tranquillitate consistunt. *Chry. super Matth. c. 2.*

13. Principatus quem aut seditio extorsit, aut ambitio occupaverit, etiam si moribus atque actibus non offenderit, in ipsius tamen initii sui exemplo est semper vitiosus: et difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo inchoata sunt principio. *Leo papa in quad. epist.*

14. Potentia est ad sua conservanda, et alterius oblinenda, idonearum rerum facultas. *Tull. in sua Rhetor.*

15. Potentia Domini non minor est in regno potentissimo conferendo, quam in tugurio pauperis evertendo. Quis enim in Græcia potentior fuit Alexandro? ei tamen successisse legitur non suus, sed saltatricis filius, successorem Julio Cæsari fecit adoptio, non na-

tura Cæsareæ domus: lotum relege, et revolve progressum, et invenies quod brevi perit memoria eorum, et ad inferos descendentes, quoniam à se scientiam Domini repulerunt, et ipsi repulsi sunt: eisque Herodes, aut ignoti, aut extranei successerunt. *Pet. Chrys. in quodam serm.*

16. Si ipsis dignitatibus ac potestatibus inesset aliquid naturalis ac proprii boni, numquam pessimis provenirent. Neque enim sibi solent adversa sociari: natura respuit, ut contraria quæque jungantur. Itaque cum pessimos plerumque dignitatibus fungi dubium non sit, illud etiam liquet, natura sui bona non esse, quæ se pessimis hæreere patiuntur. *Boët. de cons. lib. 4.*

17. Infeliciores esse necesse est malos, cupita quum perfecterint, quam si ea, quæ cupiunt implere non possent. Nam si miserum est voluisse prava, potuisse miserius est. *Boët. de cons. lib. 2.*

18. Princeps debet esse sermone affabilis, accessu facilis, vultu quo maxime populos demulcet amabilis, æquis propensus, iniquis acerbus. Talis, inquit à tota civitate amatur, defenditur, colitur: hic princeps beneficio suo tutus nihil præsidii eget, arma, ornamenta animi pro se habet. *Sen. de cle. ad Nero.*

19. Regnantibus multo pejus periculum est, quam his qui judicantur: hi enim singulos timent, illi universos. *Sen. lib. de moribus.*

20. Plato cum xidisset Dionysium tyrannum corporis sui custodibus septum, quid tantum mali, ait, fecisti, ut ita à multis custodiaris? *Ibidem.*

Vide etiam in tit. Apostoli, núm. 3. in tit. Divitiæ, núm. 3, 6. in tit. Electio, núm. 5, 6, 7, 14. in tit. Excommunicatio, núm. 2. in tit. Exemplum, núm. 27. in tit. Hypocrisis, núm. 2, 5. in tit. Prælatio, núm. 22. in tit. Rapina, núm. 3, 4. in tit. Regimen, núm. 5, 22, 28. in tit. Stultitia, núm. 1. in tit. Superbia, núm. 1, 4. in tit. Voluntas, núm. 1, 16.

**PRÆDESTINATIO, SIVE
PROVIDENTIA DIVINA.**

1. Prædestinatio est divinæ voluntatis per gratiam electio. *Aug. lib. de præd. san.*

2. Sicut tu memoria tua, non cogis facta esse, quæ præterierunt, sic Deus præscientia sua non cogit faciendâ, quæ sunt futura. *Aug. lib. 5. de lib. arbit.*

3. Prædestinatorum ita certus est numerus, ut nec addatur eis quisquam nec minuat ex eis. Tene ergo, quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Si enim alius non est accepturus, nisi iste perdidit, certus est numerus. *August. de præd. san.*

4. Prædestinatio Dei multis est causa standi, nemini est causa labendi. *Ibidem.*

5. Sicut tu quædam, quæ fecisti, meministi, nec tamen, quæ meministi, omnia fecisti; ita Deus omnia, quorum ipse est actor, præscit: nec tamen omnium, quæ præscit, ipse actor est: quorum autem non est malis actor, justus est ultor. *August. lib. 5. de lib. arbit.*

6. Nemo venit nisi tractus: quare illum trahat, et illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare. Semel accipe et intellige. Nondum traheris: ora, ut traharis. Ramum viridem ostendis ovi, et trahis illum. Noces puero demonstrantur et trahitur, et quo currit, trahitur: amando trahitur, sine læsione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur. *August. super Joan. hom. 27.*

7. Præscientia est unamquamque rem ante, quam veniat videre, et id, quod futurum est, priusquam præsens sit, prævidere. *Gregor. in dialog.*

8. Obtineri nequaquam possunt, quæ prædestinata non fuerant sed ea, quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineant: nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotente Deo disposita, ut ad hoc electi ex labore perveniant: quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare. *Gregor. in dialog. lib. 4.*

9. Præfixi dies singulis ab æterna Dei præscientia, nec augeri possunt, nec minui: nisi contingat, ut ita præsciantur, ut aut optimis operibus longiores fiant, aut pessimis breviores. *Gregor. in moral.*

10. Providentia Dei ita omnia disposuit, quod nihil otiosum remansit. Malitiam non fecit, cum tamen ab aliis inventam prohibere possit, non prohibet. Si enim malitia non esset, virtus contrarium non haberet, nec claresceret, nec examinatio fieret, non probata vero, nec examinata virtus esset. *Orig. super ill. Num. 22. Stetit angelus.*

11. Tolle malitiam fratrum Joseph et invidiam, simul primes dispensationem Dei, et quæ in Ægypto pro salute omnium gentium gesta sunt. Si Joseph non venditur, somnium Pharaonis non exponitur, nemo frumenta in Ægypto congregabit: peribit Ægyptus et finitimæ regiones, et ipse Israël, et semen ejus quærens panem. Ægyptum non ingreditur, nec egreditur in mirabilibus Dei, nec fient virtutes, quas fecit per Moysen et Aaron: nemo mare rubrum sicco pede transivit, non dabitur manna, neque aqua de petra, nec lex in monte Sinai, terram promissionis nullus intrabit. *Ibidem.*

12. Tolle regis Balaac malitiam, et nusquam erunt prophætæ Balaam: aufer malitiam Judæ, et proditionem, auferes pariter et crucem Christi et passionem. Si non fuisset mors Christi, nec resurrectio ejus, nec aliquis primogenitus ex mortuis, nec spes resurrectionis. *Ibidem.*

13. Tolle astutias diaboli, nec erit corona victoriæ, legitime certanti, si desint obsistentes, non erunt agones, nec victoribus munera parantur. Non solum ergo bonis utilitur Deus ad opus bonum, sed etiam malis. Sunt vasa ad honorem, sunt ad contumeliam, utraque tamen necessaria. *Ibidem.*

14. Persecutionibus crebris utilitur, ut cito prædestinatorum numerus impleatur. *Cass. super Psalm. 79.*

Vide etiam in tit. Homo, núm. 10, 11. in tit. Ingratitudo, núm. 4. in tit. Malitia, núm. 1. in tit. Pœnitentia, núm. 4. in tit. Remuneratio, núm. 1.

PRÆDICATIO.

1. Sic debet esse sermo Dei fidelibus, tanquam pisci hamus: tunc capit quando capitur, et reti et hamo piscatur perfectius, sed reti turba concluditur, singularis eligitur hamo. *August. super Joan.*

2. In doctrina, sacræ scriptura auctoritatem debet episcopus præferre, non secularium literarum peritiam ostentare. Non enim episcopi est officium, Grammaticam exponere, nec laudes Iovis personent ora pontificis. *August. de vit. cleric.*

3. Frequenter in longum protractus sermo, caret intelligentiâ. *August. de doctrin. Christian.*

4. Ad panem ventris cum labore pervenitur, quanto magis ad panem mentis stas et auditis? Laborat ne moriatur homo moriturus, et non laborat ne peccet homo in æternum victurus? *Aug. super Joan.*

5. Eos dicit Dominus furari verba sua, qui boni volunt videri, loquendo quæ Dei sunt, cum mali sint, faciendo quæ sua sunt. *August. de doctrin. Christian.*

6. Prædicator labore, ut intelligenter, ut libenter, ut obedienter audiatur: et hoc se posse magis pietate orationum, quam oratoris facultate non dubitet, ut orando pro se ac pro illis, quos est allocuturus, sit prius orator, antequam doctor, et ipsa hora accedens priusquam exerat proferentem linguam, ad Deum levet animam silientem, ut ructet quod biberit, vel quod impleverit fundat. *Ibid. lib. 4.*

7. Aperi os tuum, sed prius ut aperiatur implora. Vita enim verbum erigit et acquirit: sermo enim sine vita, non est Dei sermo. *Ambr. super Luccm.*

8. Libere enim et sine adulatione veritatem prædicantes et gesta pravæ vitæ arguentes, gratiam non habent apud homines. *Ambr. super illud 1. ad Cor. 4. Vos nobiles.*

9. Qualis debet esse, qui evangelizat regnum Dei, præceptis evangelicis designatur, hoc est, ut subsidiarii secularis adminicula non requirat fidei quia totus

Deo inhærens putet, quò minus ista requirat, magis posse suppetere. *Ambr. super ill. Luc. 10. Nihil tuleritis in via.*

10. Omnis doctor, qui austeritatem scripturarum, per quam potest audientes corrigere, vertit ad gratiam, et ita loquitur, ut non corrigat, sed delectat audientes, vinum sanctarum scripturarum violat, atque suo corrumpit sensu. *Hier. super ill. Vinum tuum.*

11. Qui speculator Dei futurus est, multo tempore debet quiescere, et dolere ea, quæ videt: nihil que habere in conscientia, quod in aliis correcturus est. *Hier. super Ezech. lib. 1.*

12. Magnum discrimen est: Dei lacere sermones, ob triplicem causam, vel propter timorem, vel propter pigritiam, vel propter adulationem. *Ibidem. Si dicente.*

13. Nolandum est, quod dicuntur verba sapientum punzere, non palpare, nec molli manu attrahere lachrymam, sed errantibus tardis pœnitentiæ dolores et vulnus infigere. Si cuius igitur sermo non pungit, sed oblectationem facit audientibus, iste sermo non est sapiens. *Hier. super ill. eccles. Verba sapientum.*

14. Delicta doctrina est pugnandi ictus dicere de muro, et cum ipse unguentis delibutus s.t. cruentum militem accusare libidinis. *Hier. in epist. ad Nepot.*

15. Non confundant opera sermonem tuum, ne quum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat: cur ergo, quæ dicit, ipse non facit? Delicatus magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat: accusare avaritiam et latro potest: sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent. *Ibidem.*

16. Sermo presbyteri nisi lectione scripturarum condatur, verba voluit celeritate dicendi. *Ibidem.*

17. Omne quod non ædificat audientes, in periculum vertitur audientium. *Hieron in quadam epist.*

18. Si iniquitas bene dispensata vertitur in iustitiam, quanto magis sermo divinus in quo nulla est iniquitas, qui Apostolis est creditus, si bene fuerit dispensatus, dispensatores suos levabit ad cælum. *Ibidem.*

19. Ut lixivium per cinerem humidum fluens, lavat et non lavatur: ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lavat à sorde peccatorum. *Ibidem.*

20. Fructus etenim terræ absque pecunia comedere, est ex ecclesiâ quidem sumptus accipere, sed eidem Ecclesiæ prædicationis pretium non præbere. Terræ igitur fructus absque pecunia comedit, qui Ecclesiæ commoda ad usum corporis percipit, sed exhortationis ministerium non impendit. Quid ad hoc nos pastores dicimus? qui adventum districti iudicis præcurrentes, officium quidem præconis suscepimus, sed alimenta ecclesiastica multi manducamus? exigimus quod nostro debetur corpori, sed non impendimus quod subjectorum debemus cordi. *Gregor. in mo. exponens illud Job: Si fructus.*

21. Vita prædicantium sonat et ardet: ardet desiderio, sonat verbo. *Æs* ergo candens est prædicationis accensa, sed de candenti are scintillæ prodeunt, quia de eorum exhortationibus verba flammantia ad aures audientium procedant. Recte ergo prædicantium verba scintillæ appellata sunt: quia eos, quos in corde tetigerint, incendunt. *Greg. super Ezech. ho. 3.*

22. Sermo dulcedinem non habet, quem vita reproba infra conscientiam remordet, unde necesse est, ut qui verba Dei loquitur, prius studeat, qualiter scire vivat, ut post ex vita colligat, quæ et qualiter dicat. *Ibidem. hom. 10.*

23. Ad prædicandum namque plus conscientia sancti amoris ædificat, quam exercitatio sermonis. Qui enim vitam suam interius pensat, et exemplo superioris admonendo alios ædificat, quasi in corde lingue calamus tingit in eo, quod manu verbi proximis exterius scribit. *Ibidem.*

24. Ille sermo ab audiente libenter accipitur, qui à prædicante cum compassione animi profertur. Ille loqui veraciter novit, qui prius benefacere didicit: et tunc verbi semen germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. *Greg. super Ezech. hom. 11.*

25. Prædicatoris vita semper in alto debet fixa permanere, ut more narium discernat sceleres vitiorum, odoresque virtutum. *Ibid. Nasus tuus sicut turris.*

26. Nisi Spiritus sanctus adsit cordi audientis, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. *Gregor. ho. 20. super Evangel.*

27. Perdifficile negotium est in multitudine permixta atque diversa, ubi ætas et institutio varia est, de talibus disputantem, et velut multarum chordarum quadam citharam ferientem, invenire, et proferre aptum ad omnes prædicationis verbum, et ita velut plectrum singulis admovere, ut nusquam sonus offendant auditum. *Greg. Naz. in apolog.*

28. Mundari prius oportet, et sic alios mundare: sapientem prius fieri, et sic alios facere sapientes: lumen fieri, et sic alios illuminare: ad Deum accedere: et alios ad Deum adducere: sanctificari, et ita sanctificare: manus habere rectas, et sic indigentibus porrigere manum. *Ibidem.*

29. Lex ipsis prædicantibus imposita est, ut ipsi vivendo illuminent, quæ loquendo suadere festinant: nam loquendi auctoritas perditur, quando vox opere non adjuvatur. *Gregor. in moral. et in pastoral.*

30. Non debet prædicator infirmis insinuare cuncta, quæ sentit, nec debet prædicare rudibus quanta cognoscit. *Gregor. in moral.*

31. Ut longe ante nos reverendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non una et eadem exhortatio cunctis congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adstringit. Sæpe namque aliis officium, quæ aliis prosunt, quia plerumque herbæ quæ alia nutriunt, alia occidunt: et levis sibilus equos mitigat et catulos instigat, et medicamentum, quod hunc morbum mitigat, alteri vires jungit: et pastus qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut sua singulis congruant, et tamen à com-

munis ædificationis arte ni squam recedat. *Gregor. in moral. et in pastoral.*

32. Ille uberes fructus prædicationis colligit, qui semina bonæ operationis præmittit: nam loquendi auctoritas perditur, quando vox opere non adjuvatur. *Ibidem.*

33. Ubi conscientiam mordet reatus criminis linguam ligat timor confusionis. *Ibidem.*

34. Ille laudabiliter spicula emittit, qui priusquam feriat, conspicit: male namque arcus validi cornua stringit, qui sagittam fortiter dirigens nescit quem ferit. *Ibidem.*

35. Qui ad veræ prædicationis verba se præparat, necesse est, ut causarum origines à sacris paginis sumat: ut omne, quod loquitur, ad divinæ auctoritatis fundamentum revocet, atque in eo ædificium suæ locutionis firmet. *Ibidem.*

36. Si negligis implere quod doces, aliis messem seminas, et ipse à frumenti participatione jejunas. *Ibidem.*

37. Nequaquam debent homines in ætate infirma prædicare: quia sermo doctrinæ non suppetit nisi in perfecta ætate. Redemptor noster cum cæli sit conditor, et angelorum dæctor, ante triennale tempus in terra magister noluit fieri hominum, ut videlicet præcipitatis vim saluberrimi timoris infunderet, cum ipse etiam, qui labi non posset, perfectæ vitæ gratiam non nisi perfecta ætate prædicaret. *Greg. super Ezech. ho. 2.*

38. Videant, quos à prædicationis officio ætas vel imperfectio prohibet, et tamen præcipitatio movet, et ne cum intempestive arripiant, quod non valent, perdant illud quod tempestive aliquoties implere possent: nam et pulli avium, si ante pennarum perfectionem volare appetant, unde in alta ire cupiunt, inde in ima cadunt: sic et in conceptam sobolem, si priusquam formetur, sæmina profert, non tam domum, quam tumulum replet. *Greg. in pa.*

39. Prædicatores boni, et honorem propter adulationem fugiunt, et honorari tamen propter imitationem volunt. *Gregor. in quad. hom.*

40. Prædicator tanto districtius in paupere elationem feriat quanto eum nunc illata paupertas inclinat: et tanto lenius humilitatem divitum molceat: quanto eos nunc abundantia, quæ subleval, exallat. *Greg. in pa.*

41. Debet subtiliter is, qui docet prospicere, ne plus audiat, quam ab audiente capitur. Prædicare debet ad infirmitatem audientium, semetipsum contrahendo descendere, ne dum parvis sublimia, et idcirco non profutura loquitur, se magis curet ostendere, quam auditoribus prodesse. *Greg. 3. mo. super illud Job. 29. Stillabat eloquium.*

42. Dispensanda est prædicationis pro loco et tempore, et locorum capacitate, quæ si rara fuerit non sufficit: si asidua vilescit. *Gregor. in quad. ho.*

43. Ad regnum æternæ beatitudinis pervenire non valet: qui non vult opere implere, quod docet: nam cujus vita despicitur, restat, ut ejus prædicationis conlemnatur. *Ibidem.*

44. Usurpavi mihi cotis officium, quæ ferrum reddit acutum, cum sit inutilis ad secundum: pulchrum depinxi hominem pictor sædus: aliosque ad perfectionis litus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. *Greg. in fin. pa. loquens de seipso.*

45. Qui prædicationis suscipit officium non oportet mollem quendam esse atque resolutum, sed fortem et per cuncta robustum: nec enim saltem attingere quisquam debet præclari hujus muneris functionem, nisi paratus sit millies animam suam in mortem tradere atque discrimina. *Chrys. de lau. Pau. ho. 6.*

46. Sicut cibus et delitiis caro, ita spiritus verbis divinis convalescit: nutrimenta igitur spiritus sunt divina lectio, orationes assiduæ, sermo doctrinæ: his alitur cibus, his convalescit, his actor efficitur. *Orig. super Levi. hom. 39.*

47. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei, dicit Apostolus: Si ergo quilibet sine prædicante non audit, sine auditu non credit, sine fide non intelligit, sine intellectu bene non agit: verbum Dei

prædicandum est: ut audiens credat, credens intelligat, et intelligens bonum opus perseveranter exerceat: quoniam potentes, uti libero voluntatis arbitrio, nec opera sine fide, nec sine operibus fides sola iustificat. *Prosp. lib. de vita contemp.*

48. Prædicator non in verborum splendorem, sed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat: non vocibus delectetur populi clamantis, sed sletibus, nec plausum à populo studeat expectare. Si gemitum lachrymasque, quas vult à suis auditoribus fundi, ipse primilus fundat, et sic eos compunctione sui cordis accendat. *Ibidem.*

49. Solent mercatores duabus mensuris uti: quandoque una, qua vendentes sua distribuunt, quæ minor est: altera vero, qua ementes aliena recipiunt, sed hæc major est: majorem sibi, minorem proximo: sic quidam prælati avaritiæ, et voluptatis mensura utentes: nimix parvitalis vasculo subjectis ministrant: ipsi autem pleno superfluitatis utentes modio, parvitatem prædicant subjectis, sed ipsi voluptatem sequuntur. *Hug. l. 2. de claustr. anima.*

50. Ad rem movearis, non ad verba composita: nam oratio ejus qui veritati operam dat, incomposita debet esse et simplex. *Senec. in quad. epist.*

51. Oratorem te puta, si tibi ipsi ante omnes, quod oportet, persuaseris: nihil enim turpius est, quam quæ obijcitur, in obijciente cognosci passionem. *Sen. lib. de moribus.*

52. Hæc sit propositi nostri summa: Quod sentimus, loquamur, quod loquimur, sentiamus: concordet sermo cum vita. *Sen. epist. 24.*

53. Facilime bono frueris, si evitaveris, quæ vituperas, si bene instruxeris. Pudeat te deteriora facere, quam persuaseris. Alleri ignoscito, tibi ipsi nunquam. *Sen. lib. de moribus.*

Vide etiam in tit. Adulatio, núm. 13. in tit. Amor, núm. 44. in tit. Angelus, núm. 8, 9. in tit. Apostoli, núm. 11, 14. in tit. Auditor, núm. 5. in tit. Confesio, núm. 18. in tit. Confidentia, núm. 5. in tit.

Consilium, núm. 29. in tit. Contemplatio, núm. 8, 11. in tit. Conversatio, núm. 25. in tit. Correctio, núm. 38. in tit. Detractio, núm. 17. in tit. Doctrina, núm. 2, 8. in tit. Eloquentia, núm. 3, 8. in tit. Excusatio, núm. 8. in tit. Exemplum, núm. 6, 13. in tit. Fabula, núm. 7. in tit. Gloria vana, núm. 4. in tit. Gratia, núm. 26. in tit. Honor, núm. 8. in tit. Hospitalitas, núm. 7. in tit. Lachryma, núm. 7. in tit. Misericordia, núm. 7. in tit. Prælatio, núm. 12, 28, 34, 46, 71, 72, 73. in tit. Sacerdos, núm. 40. in tit. Scriptura, núm. 18. in tit. Veritas, núm. 22, 23.

PRÆLATIO.

1. Quicumque ita præpositus est, ut in eo, quod præpositus sit, gaudeat, et honorem suum quærat, et commoda sua solum respiciat, se pascit, non oves. *August. lib. de pastor.*

2. Si multas oves errare foris plangimus, væ quorum humeris et lateribus, et cornibus factum est. *August. lib. de ovibus.*

3. Diligendus est pastor, tolerandus est mercenarius: sed cavendus est latro. *Aug. lib. de verb. do.*

4. Nihil est in hac vita facilius, maxime hoc tempore, et lætius, et hominibus acceptabilius, Episcopi aut presbyteri officio: sed si perfunctorie atque adulatorie res agatur, nihil apud Deum miserius. *Aug. in quodam serm.*

5. Nihil est in hac vita, et maxime hoc tempore difficilius, laboriosius, et periculosius, Episcopi aut presbyteri officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster imperator jubet. *Ibidem.*

6. Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Apostolus exponere voluit, quid sit Episcopatus, quia nomen operis est, non honoris: quidem intentio est: ergo Episcopum, si velimus superintendere: dicere possumus, ut intelligat se Episcopum non esse, qui præesse dilixerit, non prodesse. *Aug. lib. 19. de civ. Dei.*

7. Honor et sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari: si regum fulgore compareres, et principum diademati, longe erit id inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compareres, quippe cum videas regum colla et principum submitti genibus sacerdotum, et deosculata eorum dextera, orationibus eorum se credunt communiri. *Ambr. in suo pasto.*

8. Nihil in hoc seculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius Episcopis reperiri potest, et quum dignitatem eorum oculis demonstramus, digne noscamus, quid sumus, et quid sumus professione: actione potius, quam nomine demonstramus, ut nomen congruat actioni, et actio respondeat nomini: ne sit honor sublimis, et vita proclivis, ne sit deifica professio, et illicita actio, ne sit religiosus amictus, et irreligiosus profectus, ne sit gradus excelsus, et deformis excessus, ne locutionem simulemus columbinam, et mentem habeamus caninam: ne professionem monstremus ovinam, et ferocitatem habeamus lupinam, ne digne nobis respondeatur à Domino per prophetam: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me. Ibidem.*

9. Sicut senatorem chlamys ornat, sicut agriculturam rusticum, sicut barbarum arma, sicut nautam navigationis peritia, et singulos quosque opifices operis sui qualitas ipsos demonstrat actores, sic Episcopum non aliter nisi episcopalis operatio designat: ut ex bono opere magis, quam ex professione noscatur: plus meritis esse episcopus, quam quod nomine vocitetur. *Ibidem.*

10. Sicut levius est de plano corruere, sic gravius est, qui de sublimi ceciderit dignitate: quia ruina, quæ de alto sit graviore casu colliditur. Honor quidem episcopalis coram hominibus præclarus est: sed si ruinam sustineat, dolor magnus est: nam quanto præ cæteris gradus episcopalis altior est, tanto, si per negligentiam dilabitur, ruina gravior est. Non enim est tanti gaudii excelsa tenere, quanti mœroris est

de excelsis corruere. Nec constat tantam gloriam sequi victoriam, quantam ignominiam post ruinam. *Ibidem.*

11. Magna sublimitas magnam debet habere cautelam: honor grandis grandiori debet solitudine circumvallari. Cui plus creditur plus ab eo exigitur, sicut scriptum est: Scienti legem et non facienti, peccatum est grande, et servus sciens voluntatem Domini sui, si non fecerit eam, vapulabit multum. *Ibid.*

12. Sic polleat episcopus sapientia, ut non solum sibi creditum populum, sufficienter doceat, verum etiam cunctarum hæresum quærat conditiones à Catholica repellere ecclesia, ne sua imperitia imperitos minime doceat, et hujusmodi casu prævento eveniat illi, quod scriptum est: *Si cæcus cæco ducatum præbet, ambo in fossam cadunt: qui vero talem se, ut diximus, esse ignoret, sacerdotium minime appetat, nec locum alterius usurpare præsumat, præsertim illius, qui fulgore suæ sapientiæ populorum potest corda illustrare. Ibidem.*

13. Non linguam ad convilium relaxet Episcopus, ne per eandem linguam, per quam laudes refert Deo et divina libat sacrificia, litium venena proferat, quia non deest de ore Episcopi benedictionem simul et maledictionem egredi, ne per eandem linguam, qua Deus laudatur, homo maledicatur, quia non potest de uno fonte dulcem et amaram, producere aquam. *Ambr. super ill. Apo. Non litigiosum.*

14. Opus naturæ, non dignitatem, laborem, non delicias, non crescere fastigio, sed humilitate decrescere, ut fiat servus et minister hominum propter Christum, ut intermissa Rachelis decora facie, intret ad Liam oculis lippam, de monte cum Moyse descendat ad campos, id est de otio contemplationis, ad laborem actionis. *Hier. super ill. Si quis Episcop. desiderat.*

15. Tanta debet esse conversatio et eruditio Pontificis ut omnes molus et gressus et universa ejus opera notabilia sint. Veritatem mente concipiat, et eam toto habitu resonet, et ornata, ut quidquid agit,